

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Luvussa on paljon hyvää monimuotoisuuden hallinnan problematiikkaa kontekstualisoivaa ja myös kritisoivaa tarkastelua. On toki realismia asemoida kysymys luonnon monimuotoisuuden hallinnasta viime kädessä perustuslain pykäliin.

Monimuotoisuusstrategian vaikuttavuuden rajojen ja niiden syiden tunnistaminen olisi tarpeellista kirjoittaa rohkeammin auki strategiassa. Todennäköisten syiden ja muutosta estävien tekijöiden nimeäminen toimisi kokeellisena keinona, koska kohteiden ns. älähtäminen todistaisi hypoteesin oikeaksi ja siten paikantaisi muutostarpeen.

Johdannon ja strategian lähtökohdat -lukujen yhteydessä luodaan kattavaa tilannekuvaa luonnossa ja yhteiskunnassa. Sen sijaan strategiaa välineenä vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen ei problematisoida riittävästi, huomioiden, että käsillä oleva strategia on jatkoa jo aiempaan. Tietoa monimuotoisuuden tilasta ja kehityksestä sekä sen yhteiskunnallisista hallintakeinosta on tarjolla, muttei selitystä miksei yhtälö, jota osaltaan toteutetaan strategialla (mutta myös sopimuksilla ja lainsäädännöllä) ole toiminut tähän asti? Syyt tarvitsisi nimetä ja tunnistaa, jotta niihin vaikuttaminen on mahdollista. Tämä ei välttämättä tapahdu suoraan monimuotoisuusstrategian keinoin, mutta osaltaan sen esille nostamana. Estävät syyt ovat keskeisesti politiikan toimijoiden, etujärjestöjen ja yritysten suunnalla heijastuen kansalaisten liikkumavaraan tehdä valintoja.

Toisellatapaa asian voisi tuoda esille esittämällä strategiavälineen vaikuttavuuden rajat. Miten strategiaa edistetään ja toimeenpannaan ja siihen sitoudutaan? Kuinka painavia perusteita näiden vaiheiden toteutus on ja keitä se koskee? Mikä on uuden monimuotoisuusstrategian paikka yhteiskunnan kokonaisuudessa, jossa monimuotoisuutta edistävät ja sitä heikentävät kehityskulut muodostuvat? Hyvin laadituissa alaluvuissa ”3.5.4. Julkishallinnon ohjaus”, ”3.5.5. Osallistuminen

luontoa koskevaan päätöksentekoon” ja ”3.5.8. Tietoisuus ja luonto-osaaminen” näihin kysymyksiin osaltaan pyritään vastaamaan.

Olkoonkin, että maanomistajan vastuuta maidensa luonnon monimuotoisuuden kehityksestä tulisi nostaa esille. On myös niin, että esimerkiksi metsänomistaja on monesti ainoa amatööri metsienkäytön päätöksentekoketjussa. Metsänomistajan asemaa tulisikin kehittää, koska metsäalan ammattilaisten valta ja intressit poikkeavat omistajan tavoitteista. Vaikka julkilausutusti metsäalan ammattilainen ”ajaisi metsänomistajan etua”, näin ei käytännössä yleensä ole, vaan kyse on puunostajan ja alan ammattikuntaisuuden asettamisesta omistajan edelle. Muutoin on vaikea esimerkiksi ymmärtää (tosin vasta) viimeaikoina julkisuuteen levinneitä havaintoja lainvastaisista hakkuista ja ennen muuta ilmiön laajuudesta.

Juurikin strategian tavoitteiden toteutumisen ns. estävien tekijöiden analyysia tarvittaisiin lisää. Jos tätä ei ole, strategiaa vastustavien tahojen ja yleensä vastustamistoimien hahmottaminen suurimmaksi esteeksi luonnon monimuotoisuuden lisäämiselle ei tule esiin, sen sijaan vastustaminen kannattaa, koska vastustajien argumentit ovat silloin esillä positiivisessa merkityksessä.

Lopulta kyse on siitä, onko kestävyysmurros hallittu vai hallitsematon, jonka osa käsillä oleva strategia on.

3.1 ja 3.2 Päätavoite ja tarkemmat tavoitteet

Esitetyt tavoitteet ovat perusteltuja ja kattavia.

Niiden ongelmana toisaalta on, mitä ne tarkoittavat käytännössä ja miten tavoitteisiin päästään. Esimerkiksi metsien ympärillä käydään keskustelua, joissa samoja käsitteitä käytetään eri merkityksessä, tutkimustieto kyseenalaistetaan, markkinatoimijoiden kuvaus toiminnastaan on yhtä relevanttia kuin riippumaton tieto jne. Voi siis syntyä käsitys, että strategian tavoitteet (tähtäin vuosissa 2030, 2035 ja sen jälkeen) voi joidenkin mielestä olla jo saavutettu. Tämänkaltainen tilanne on esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategian kohdalla, kun joidenkin mielestä Suomi täyttää sen suojelupinta-alatavoitteet jo nyt. Myös normaalimetsätalouden voidaan antaa ymmärtää olevan ekologisesti kestävä jo nyt. Toki strategialla ei sen vastaanottoon voi suoraan vaikuttaa.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Tässä osuudessa olisi hyvä huomioida Suomen viimeaikaisia toimia, jotka vaikuttavat strategian tavoitteisiin pääsyyn negatiivisesti. Suomen pyrkimys EU-tasolla estää monimuotoisuustyötä, kuten olla kuluvalle hallituskaudella toistuvasti metsien tilaa parantavia toimia vastaan. Strategian toteutumisen keskeinen ehto onkin, että päättäjät sitoutuvat siihen riippumatta hallituksista ja eduskunnista.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Tiukasti suojeltujen alueiden tulee jakaantua tasaisesti sekä maakuntien että

luontotyyppien mukaisesti. Tämä ei käy selkeästi ilmi strategiasta, vaan siitä saa jopa vaikutelman, että tiukasti suojeltujen maa-, vesi- ja merialueiden tavoite olisi jo ylitetty! Erityisesti eteläisen Suomen metsien- ja soidensuojelun osalta tavoitteeseen on vielä matkaa. Luku maa-alueiden suojelupinta-alasta vaihtelee luonnospaperin eri kohdissa 10% ja 14% välillä.

Luonnoksen mukaan 20% suojelualueista koostuisi ns. OECM-alueista. Näiden alueiden suojelunmerkitystä ei tarkastella lähemmin. Tulisi varmistaa, että ne ovat aidosti suojeltuja. OECM-alueiksi voidaan tällä hetkellä laskea esimerkiksi

Metsähallituksen Metsätalous Oy:n omalla päätöksellä suojeltuja alueita tai valtion virkistysalueita. Niiden suojeluasema voi muuttua Metsähallituksen omalla päätöksellä.

Alaluvussa sivulla 38 ("Elinympäristökohtaiset suojelutavoitteet") todetaan hyvin tarve metsien lisäsuojelulle. Siinä yhteydessä tulisi myös korostaa tarvetta suojella valtion vanhat, luonnontilaiset ja muuten arvokkaat metsät, joita löytyy toistaiseksi vielä myös Etelä-Suomesta.

Soiden osalta lisäsuojelutarve on ilmeinen, samoin ennallistamistarve, joka kytkeytyy myös ilmastonmuutoksen hillintään. Ennallistamista on käsitelty strategiassa melko kattavasti ja tuotu aiheellisesti esille valuma-alueitasoinen tarkastelu. Soiden ennallistamisvaikutuksen voisi kytkeä selkeämmin sekä vesientilatavoitteisiin, että ilmastolakiin. Niinikään soiden vesistövalumien äärevyyttä hillitseväenä rakenteena tulisi korostaa. Pidättäessään vesiä suot sekä vähentävät tulvia, että kuivuutta.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Tässä kohtaa strategiassa olisi aiheellista tuoda laskeva väestökehitys mahdollisuutena vähentää painetta luontoon. Tämä ei valitettavasti ole realismia, koska Suomen väestöä pyritään päinvastoin keinolla millä hyvänsä lisäämään juurikin elintason kasvun nimissä. Kyse ei ole vain ihanteesta, vaan yhteiskunnallisesta normaalista, joka on keskeinen este käsillä olevan stratagian tavoitteiden saavuttamiselle.

Oma kysymyksensä on Suomen muuttuminen yhä selkeämmin EU:n ja jopa maailmanlaajuisesti raaka-ainevarastoksi, niin puun, kaivannaisten kuin energiankin kannalta. Erityisesti maa-alueille kohdistuvana laajamittakaavainen tuulivoimarakentaminen tulee hävittämään sen kanssa yhteensopimattomia elinympäristöjä. Toisaalta tuulivoimainfra luo samalla avoimia uuselin ympäristöjä.

Paineiden vähentämisessä olellista olisi myös normatiivinen säätely yhdistettynä toimiviin kannustimiin. Vapaaehtoisuuteen perustuvat keinot eivät pelkästään riitä.

Alaluvussa ”3.5.6. Julkinen ja yksityinen rahoitus” on paljon hyvää sisältöä joka avaa strategian ongelmakenttää keskeisellä tavalla; rahoituksessa on kyse poliittisista valinnoista, joissa luonto ihmisen hyvinvoinnin perustana on sivuroolissa luonnon toimintakyvyn kannalta verraten luontoon kohdistuvaan laaja-alaiseen ja yhä laajenevaan hyväksikäyttöön. Kääntäen on myös niin, että luonnon säästäminen ja sen toimintakyvyn palauttamisen vipuvaikutus luonnon hyväksikäyttöön on suhteessa suuri.

Esimerkiksi metsien hakkuiden rajoittaminen on toistaiseksi mahdotonta, koska puun arvonmuodostus edellyttää, ettei hakkuiden seurauksilla ole taloudellista merkitystä ja hakkuiden rajoittaminen on haitallista puun hintakehitykselle. Puun tarjonnan väheneminen kysynnän pysyessä samana tai lisääntyminen ei kuvaa asetelmaa, koska kyse on puun käytön seurausvaikutusten huomiotta jättämisestä. Toistaiseksi monimuotoisuuden ja hiilivaraston vähentyminen hakkuiden seurauksena ei näy puukaupan kustannuksena. Hinnan määrittäminen luonnon monimuotoisuudelle saattaisi olla osa ratkaisua, yhdessä tukien uudelleen suuntaamista (samalla kun haitalliset tuet lopetetaan).

Alaluvussa ”3.5.7. Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta, arviointi ja tutkimus” on erittäin hyvä kirjaus:

”Panostukset luontokadon pysäyttämiseen ja luonnon elpymiseen voidaan nähdä (luonto)pääoman turvaamisena ja kasvattamisena. Vastaavasti luonnon ekosysteemien tuottamien tuotantopalveluiden voimakas käyttö voi ylittää pääomalle kertyvän koron ja supistaa pääomaa. Nykyisellään yhteiskunnat, Suomi mukaan lukien, kuluttavat luontopääomaansa bruttokansantuotteen kasvattamiseksi. Suomi on ottanut huomattavan määrän luontovelkaa erityisesti toisesta maailmansodan alkaneen jakson aikana. Luontopääoma tulee tuoda kansantaloudellisiin tarkasteluihin inhimillisen, fyysisen ja sosiaalisen pääoman rinnalle ekosysteemitilinpidon keinoin ja tarkastella siten taloudellisen toiminnan ja ekosysteemien välisiä riippuvuussuhteita.”

Tätä osuutta tulisi aukikirjoittaa lisää, sillä tällaiset osuudet ovat tärkeässä roolissa, jotta strategia voidaan kytkeä muuhun yhteiskunnallisen päätöksentekoon.

Suomalainen luonnonpääoman hallinta on kestäväntöntä ja vastuutonta sekä luonnon, että ihmisen talouden kannalta.

Alaluvussa ”3.5.9. Luontosuhde, hyvinvointi ja terveys” jää tunnistamatta nykyisen luonnossaliikkumis- ja luontomatkailevuuden varjopuoli: ihmiset liikkuvat pitkälti vain lähiluonnon ja koko Suomen luonnon huippukohteilla, ennen muuta kansallispuistoissa. Maankäytön muutokseen ja luonnonvarankäytölle osoitetut alueet jäävät tästä sivuun, eikä hyvinvoinnin hinta näy kuin osalle luonnossa liikkujia. Osa on ehkä myös tämän hinnan valmiit hyväksymään mikäli luonnon

paraatipaikat säästyvät. Näin poliittinen paine luonnon säästämistä yleensä ei pääse muodostumaan riittäväksi. Päinvastoin, kehitys näyttää vahvistuvan: osa suojeltua luontoa on otettu haltuun ”viihdekäyttöön” ja sosiaalisen pääoman kasvattamisvälineeksi, kun suojelematon luonto suurimmaksi tarvitaan korkean elintason ylläpitoon. Tämä epäpyhä yhtälö ei nouse yhteiskunnalliseen keskusteluun.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Aikajänne strategian tavoitehetkiin on melko lyhyt. Siitä suuremmasta syystä seuranta, osatavoitteet ja niiden aikataulutus tulisi olla merkittävämmän esillä. Esimerkiksi strategian tavoite (s. 41) ”kaikki jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät suojellaan tiukasti vuoteen 2030”. Tavoite ei kerro siitä, paljonko tällaisia on jäljellä vuoteen 2030 mennessä suojeltavaksi. Siksi tällaiset metsät tulisi suojella jo nyt, samalla kun tällaisten metsien hakkuut yleensä tulisi estää.

Luonnoksessa olisi tarpeellista tuoda esille maanomistajaryhmien osuudet maanomistuksesta yleensä ja jos mahdollista keskeisistä luontotyypeistä. Tämä liittyy myös toimien kiireellisyyteen. Valtionmailla toteutusedellytykset ovat selkeämmät ja nopeammat kuin yksityismailla.

Luonnoksessa on kaikesta huolimatta läpi tekstin kulkevaa optimismia, mutta samaan aikaan siinä on myös velvoittava sävy. Tämä on hyvä yhdistelmä, joka kannustaa ja vakuuttaa lukijaa. Hyvää on myös, että mukana on yhteiskunnallinen näkökulma (esim. luku ”3.5. Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen”).

Rinne kangas Riku
Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry